
3

DE UNDERSØKTE SOSIALREPORTASJENE

Hovedtyngden av det stoffet pressen bringer faller inn under en bred kategori som kan kalles nyheter. Pressen bringer mange slags nyheter: internasjonale, nasjonale, lokale; nyheter om økonomi, politikk, kultur, osv.; nyheter som angår mange og nyheter som har begrenset interesse. Når folk kjøper aviser, er det i stor grad for å få nyheter (se for eksempel Høst, 1981 s. 157–216 for en oversikt over folks interesse for ulike typer stoff i Oslo-aviser og lokalaviser). Er man interessert i for eksempel underholdning, er det andre medier som peker seg ut.

Sosialreportasjen er en del av avisenes nyhetsbegrep. De blir sammenliknet med reportasjer fra andre saksområder når redaksjonen skal bestemme hvilket stoff som skal prioriteres og hvor store oppslagene skal være. Og i den grad det finnes mer generelle normer for redaksjonens vurdering av nyhetskriterier, vil sosialreportasjene som oftest bli underkastet de samme kriterier.

I det følgende skal vi se nærmere på dette, og gi en oversikt over hvem informantene er, hvordan avisene framstiller dem, hvilken argumentasjon som brukes i reportasjene, og hvordan motpartene i sakene framstilles.

3.1 Reportasjene etter problemområde

Det er mye informasjon i sosialreportasjene og de kan derfor beskrives på flere måter. En måte er å se hva slags problemer reportasjene tar opp. Det er her fem problemområder som skiller seg ut, nemlig:

- Bolig/husvære:** reportasjer der informanten ikke har husrom, kommunale gårder er dårlig vedlikeholdt, trussel om utkastelse og dårlig planlegging av trygdebolig.
- Trygd:** reportasjer der informantene har fått avslag på søknad om bestemte trygdeytelser, størrelsen på trygdebeløpet kritiseres, og der kvaliteten på en ytelse som dekkes over trygdebudsjettet anses som kritikkverdig.
- Institusjon:** reportasjer som omhandler manglende eller mangelfulle institusjonsplasser for funksjonshemmete, eldre eller syke.
- Andre ytelser:** reportasjer som faller utenfor de kategorier som er nevnt ovenfor, men som dreier seg om offentlige ytelser: hjemmehjelp, subsidierte måltider, støtte fra utseksjonen, parkeringsplasser for funk-

- sjonshemmede og ett tilfelle av mangelfull service fra et halvoffentlig organ.
- Barnevern: reportasjer som tar opp spørsmål om foreldres og barnevernsnemndas omsorg for barn.
- Andre: er en samlekategori for reportasje som særlig omfatter hvilke rettigheter ulike særgrupper har: skilte fedre, folk som terroriseres av mentalt syke personer, funksjonshemmedes forhold til adopsjon.

Tabell 3.1 Sosialreportasjer etter problemområde

Problemområde	antall reportasjer	Prosent
Bolig	14	31
Trygd	8	17
Institusjon	7	15
Andre ytelser	5	11
Barnevern	6	13
Annet	6	13
Tilsammen	46	100

Som en ser er det flest boligsaker. Et påfallende trekk er at sakene i liten grad er rettet direkte mot fordelinger som skjer etter lov om sosial omsorg. Dette er en lov som langt på vei er basert på skjønnsmessige vurderinger. I utgangspunktet skulle en anta at slike avgjørelser vil skape grunnlag for en uenighet som kan føre til behov for kontakt med pressen. En mulig forklaring på hvorfor slike saker likevel ikke kommer fram i pressen, skal vi komme tilbake til i diskusjonen av prosessen sakene går gjennom fra et problem oppstår hos en person, til pressen har skrevet om dette problemet.

3.2 Utformingen av reportasjene

Om reportasjen blir lest, avhenger i stor grad av hvor i avisa den er plassert, hvor stor plass den har fått, overskrifter og bruk av bilder.

Men det er også nærliggende å si at jo større plass en reportasje får, og jo bedre den er utstyrt, jo mer kan den sies å bringe avisas budskap fram på en gjennomtenkt måte. Særlig vil avisenes førsteside som oftest være resultatet av overveielser der en avveier mulig løssalg mot eventuelle andre mål avisa måtte ha. Det nedlegges stort arbeid i å utforme avisenes førstesider.

Siden avisene på det tidspunkt da undersøkelsen ble foretatt hadde ulikt format (Dagbladet og Bergens Arbeiderblad hadde tradisjonelt 7-spalters format, mens VG hadde tabloid-format), må størrelsen på avisenes oppslag vurderes noe forskjellig. Kategoriene når det gjelder størrelse kan klassifiseres slik:

Hovedoppslag:	reportasjer som dominerer første side.
Store oppslag:	reportasjer som har henvisning fra første side, eller som opptar stor plass inne i avisa: Dersom det ikke er henvisning fra første side kreves som minimum at reportasjen dekker 2/3 side i Dagbladet eller BA, og 1/1 side i VG.
Mellomstore oppslag:	reportasjer som dekker mellom 1/3 og 2/3 side i Dagbladet og BA, og mellom 1/2 og 1/1 side i VG.
Små oppslag:	reportasjer som dekker mindre enn 1/3 side i Dagbladet eller BA, eller mindre enn 1/2 side i VG.

Oversikten over størrelsen på reportasjene kan være litt vanskelig å vurdere uten en sammenlikning med andre typer reportasjer. Slikt sammenlikningsgrunnlag finnes ikke for de aktuelle avisene. Vi kan imidlertid foreta en sammenlikning på tvers av typer sosialreportasjer:

Tabell 3.2 *Størrelsen på reportasjene etter problemområde*

	Hoved- oppslag	Store oppslag	Middels oppslag	Små oppslag	Tilsammen
Bolig	14%	29%	36%	21%	100% = 14
Trygd	25%	25%	25%	25%	100% = 8
Institusjon	43%	57%	0%	0%	100% = 7
Andre ytelser	20%	60%	20%	0%	100% = 5
Barnevern	50%	0%	33%	17%	100% = 6
Annet	0%	33%	33%	33%	99% = 6
Alle sakstyper	24%	33%	26%	17%	100% = 46

Det framgår at av alle de personidentifiserende sosialreportasjene som er undersøkt, er omlag 1/4 hovedoppslag og ytterligere 1/3 får store oppslag. Selv uten et bearbeidet sammenlikningsgrunnlag, kan en si at personorienterte sosialreportasjer får stor plass.

Reportasjene kan deles inn i ulike deler. En enkel tredeling kan gi en fordeling på plass som brukes på overskrifter, plass som brukes på bilder, og plass som brukes på løpende tekst. I sosialreportasjene som er undersøkt, utgjør den løpende teksten i gjennomsnitt bare 27% av plassen, resten er altså overskrifter og bilder.

Bruk av bilder er svært utbredt. Dette er samtidig noe av det som kan skape problemer for dem som framstilles i reportasjene. Av de 46 undersøkte reportasjene var det bare 3 (7%) som ikke inneholdt en eller annen form for illustrasjon. I 7 tilfeller (15%) var det illustrasjon der den som framstilles i reportasjen ikke kunne gjenkjennes, mens de resterende reportasjene (78%) brukte vanlig bilde av dem sosialreportasjene dreidde seg om.

Dette bringer oppmerksomheten over på hvem informantene er, og hvordan de framstilles i pressen.

3.3 Hvem er informantene?

Bildet av hvem informantene er, er basert på opplysninger som i stor grad kommer fra intervjuer med informantene. Av de 46 reportasjene er det 13 der vi av forskjellige grunner (se kapittel 2) ikke har fått gjennomført et intervju. Det er altså 33 informanter som er intervjuet.

10 av de 33 intervjuede er kvinner. I situasjoner der par ble intervjuet, var det oftest menn som uttalte seg. Ser en på befolkningen som helhet, er det flere menn enn kvinner som oppgir å ha skrevet avisinnlegg, og også flere som er blitt intervjuet i massemedier (Olsen og Sætren, 1980, vedlegg 1.1). Ser en på hvilke normer ulike deler av befolkningen er underlagt, vil det nok være mer i samsvar med normene for menn å eksponere seg utad enn det er for kvinner. På den annen side er det å stå fram og fortelle at man har problemer, neppe noe som hører inn under de kjønnsrolleforventningene som tradisjonelt har blitt rettet mot menn.

Tre fjerdedeler av dem som står fram har ikke utdanning utover den obligatoriske skoleundervisningen. Når det gjelder plassering i yrkeslivet, finner en at bare 1/3 er yrkesaktive. Det er vanskelig å vurdere hva som er sammenlikningsgrunnlaget i befolkningen som helhet. Ofte er jo de som framstilles i sosialreportasjene kommet i en vanskelig situasjon fordi de ikke har fast arbeid, eller fordi en vanskelig situasjon (for eksempel fysiske eller psykiske funksjonshemminger) har ført til at de ikke har arbeid.

Det er av interesse å se om de som framtrer i sosialreportasjene skiller seg vesentlig fra «normalbefolkningen» når det gjelder ressurser. Like interessant kan det være å sammenlikne med stønadsmottakerne i befolkningen. Det er vanskelig å lage et godt mål på ressurser, men en enkel kombinasjon av de tre faktorene som er nevnt ovenfor (kjønn, utdanning og yrkesaktivitet), supplert med om informantene har eller har hatt verv i en organisasjon, skulle gi visse muligheter for grove sammenlikninger. Hvis vi tildeler kategoriene mann, utdanning ut over obligatorisk skole, det å være yrkesaktiv, og det å ha hatt verv i en organisasjon ett poeng hver, og null poeng for de andre alternativene, får vi en ressursindeks som kan variere mellom 0 og 4. Den vil være 0 for en kvinne med folkeskole eller ungdomsskole, som ikke er i lønnet arbeid og som ikke har hatt verv i noen organisasjon. Den vil være 4 for en yrkesaktiv mann med videregående utdanning og verv i organisasjon.

Resultatet er ikke overraskende. Som det framgår av tabellen, adskiller de som framstilles i reportasjene seg fra befolkningen ved at de jamnt over er mer ressurssvake. Informantene er klart overrepresentert på de to laveste ressursnivåene. Et interessant poeng er at de ikke er underrepresentert på det høyeste ressursnivået. Det er ingen systematisk forskjell mellom sosialreportasjenes informanter og stønadsmottakerne i befolkningen. Med hensyn til ressurser, adskiller altså ikke de som framstilles i avisene seg vesentlig fra den store gruppen i befolkningen som er mottakere av stønad fra det offentlige.

Sammenlikningen gir grunnlag for følgende to forsiktige og negativt formulerte konklusjoner:

Tabell 3.3 Informantenes ressurs-situasjon, sammenliknet med stønadsmottakere i befolkningen og «normalbefolkningen»

Ressursstyrke	Sosialreportasjenes informanter %	Stønadsmottakere i befolkningen %	Normalbefolkningen %
0	18	16	9
1	37	30	23
2	21	29	31
3	9	16	25
4	15	8	12
Tilsammen	100	100	100
Gjennomsnitt	1,7 poeng	1,7 poeng	2,3 poeng

Kilde for opplysninger om stønadsmottakere i befolkningen og normalbefolkningen: Levekårsundersøkelsen, 1980.

- Sosialreportasjene domineres ikke av de ressurssterke, slik som de ressurssterke har en tendens til å dominere andre kanaler (jfr. Maktutredningen⁵).
- Sosialreportasjene domineres heller ikke av de ekstremt ressursvake, slik en egentlig kan få et inntrykk av gjennom reportasjene (se avsnitt 3.4).

En ressurs som kommer i tillegg til de som allerede er nevnt og som er viktig i forbindelse med sosialreportasjene, er tidligere kontakt med pressen. Dersom man tidligere har vært i kontakt med pressen, vil det trolig være lettere både å ta initiativet til kontakt, og trolig også være lettere å oppnå kontakt.

De informantene som ble intervjuet, ble stilt spørsmål om de noen gang hadde skrevet leserbrev til aviser og om de hadde blitt intervjuet tidligere. Omlag halvdel av informantene hadde faktisk hatt denne typen kontakt tidligere. Noe helt tilsvarende sammenlikningsgrunnlag for befolkningen som helhet har vi ikke, men i en representativ undersøkelse av hele befolkningen svarte 18% positivt på spørsmål om man noen gang hadde «fått trykt innlegg, leserbrev eller lignende i noen avis» (Olsen og Sætren, 1980, s. 19). Spørsmålet i vår undersøkelse er mer omfattende, men neppe nok til å forklare den store forskjellen. Det kan derfor synes som om den gruppa vi har kommet i kontakt med gjennom sosialreportasjene, er ei gruppe som generelt er langt mer aktiv i sin bruk av avisene enn gjennomsnittet av befolkningen.

Kontakt med pressen er ikke likt fordelt blant alle informantene.

Tabellen viser at de ressursvake langt sjeldnere enn de ressurssterke har tidligere erfaring med pressen. Det er påfallende hvor stor del av de forholdsvis ressurssterke informantene som tidligere har hatt kontakt med pressen.

Det er også forskjeller i ressurser dersom vi deler inn informantene etter hvilket problemområde deres sak hører inn under. Tallene her er bereknet på grunnlag av få informanter i hver kategori. Det gjør tallene svært usikre. Noen av forskjellene er likevel så klare at de i det minste bør påpekes for mulige videre undersøkelser.

Tabell 3.4 *Tidligere kontakt med pressen etter informantens ressurssituasjon*

Ressursstyrke	Andel som har hatt pressekontakt tidligere	Antall informanter
0 + 1 (lav)	39%	18
2	62%	8
3 + 4 (høg)	86%	7
Alle	46%	33

Som det framgår av tabell 3.5 er de fire informantene i barnevernsaker ekstremt ressurssvake. Dette kan synes å være forholdsvis rimelig. Det er trolig bare overfor de mest ressurssvake at barnevernet griper så kraftig inn i familiens situasjon (for eksempel ved å frata foreldrene barna) at man føler at det er rimelig å gå til pressen. Sakene som er samlet i kategorien «andre» er stort sett av en noe annen karakter enn de som havner i de øvrige kategoriene. Det dreier seg ikke om krav på materielle goder, men mer i retning av nye typer rettigheter eller situasjoner der informanten føler seg nedvurdert eller avvist i en konkret situasjon. Det synes som om de som går til pressen med slike saker, er klart mer ressurssterke enn andre som opptrer i pressens sosialreportasjer som informanter.

Tabell 3.5 *Informantenes ressurssituasjon etter problemområde*

Problemområde	Gjennomsnittlig antall ressurspoeng	Antall informanter
Bolig	1,1	(9)
Trygd	1,3	(8)
Institusjon	2,6	(5)
Andre ytelser	1,8	(4)
Barnevern	0,5	(4)
Annet	4,0	(3)
Alle informanter	1,7	(33)

3.4 Framstillingen av informantene

Av de 46 undersøkte reportasjene var informantens fulle navn oppgitt i 35 tilfeller (76%), 3 reportasjer (7%) brakte fornavn, mens 8 reportasjer (17%) var anonyme. Dette må sees i sammenheng med utvalget av reportasjer: bare reportasjer som kunne gi grunnlag for identifisering av informantene er tatt med i utvalget.

I tillegg til bilde og navn, er det en rekke andre egenskaper ved informantene som kan oppgis. Etter lesingen av de 46 reportasjene, sitter en igjen med det inntrykket at noen informanter får man kjennskap til gjennom mange opplysninger, mens enkelte reportasjer ikke gir særlig mange detaljer om de impliserte. Det varierer selvsagt også hvor mange egenskaper det er nødvendig å opplyse om for at den som leser reportasjen skal få et korrekt bilde av de personene og de sakene som framstilles. Det er her ikke lett å lage et generelt skille mellom relevant og lite relevant beskrivelse, men i mange tilfeller er det klart at opplysninger om informanten som er helt irrelevante i forhold til problemenes art, framstilles i forholdsvis stor detalj.

I undersøkelsen er det for hver reportasje talt opp hvor mange egenskaper ved informanten som framstilles. Dersom det er brukt bilde, er dette talt med. Det samme er tilfelle dersom informantens navn kommer med, og opplysninger om informantens familieforhold. Antallet egenskaper som presenteres, varierer fra 5 til 22 pr. reportasje. I gjennomsnitt framstilles noe under 13 egenskaper. Det burde forventes en viss sammenheng mellom reportasjens størrelse og antallet egenskaper som framstilles, slik at store reportasjer gir flere detaljer enn små reportasjer. Men denne sammenhengen er overraskende liten:

Tabell 3.6 *Sammenhengen mellom reportasjenes størrelse og antallet karaktertrekk hos informanten som framgår av reportasjen*

Reportasjens størrelse	Antall karaktertrekk
Hovedoppslag	14
Store oppslag	13
Middels oppslag	11
Små oppslag	12
<hr/>	
Gjennomsnitt for alle reportasjer	13

Av reportasjene framgår det i omlag halvdelen av tilfellene at informantene er uten lønnsinntekter, men at de er under utdanning, trygdet eller bor i institusjon. Yrke blir bare unntaksvis oppgitt, også for dem som er yrkesaktive. Dermed vil de som leser reportasjene lett sitte igjen med inntrykk av at den delen av befolkningen som har kontakt med sosialvesenet i stor grad er pensjonister, uføretrygdede,

fysisk eller psykisk funksjonshemmete eller folk under utdanning. Bare i liten grad kommer det fram at folk som er yrkesaktive også kan ha behov for å komme i kontakt med de sosialpolitiske myndigheter som informanter. Og en vil også lett bygge opp det inntrykket at det sosialpolitiske hjelpeapparatet er til for en forholdsvis snever gruppe i befolkningen, mens vanlige folk ikke har behov for slik kontakt.

3.5 Argumentasjonen i reportasjene

I hovedsak er det informantenes saksframstilling avisene legger til grunn i reportasjene. Delvis blir informantene sitert, delvis kommer informantenes argumentasjon fram gjennom journalistenes kommentarer, og delvis gjennom framstillingen av enkelte opplysninger som ikke er direkte relevante for saken, men som kan være med å bygge opp sympati for informanten. Hvordan den enkelte reportasjen er bygd opp, synes hovedsakelig å være avhengig av journalistens stil.

Det er *ingen tendenser* til Bild Zeitung-journalistikk der informanter lokkes til å legge sine problemer fram for journalistene, men der reportasjene godt kan vendes mot informanten (Walraff, 1978). Sosialreportasjene i de norske avisene synes nokså ensidig å ta informantens standpunkt. Det er derfor ikke særlig viktig å skille mellom de ytringer som blir lagt i munnen på informantene, og de delene av reportasjen som synes å komme fra journalisten selv.

Etter de kriteriene som ble brukt ved utvalget av reportasjene, vil alle reportasjene inneholde et element av krav fra informanten overfor det sosiale hjelpeapparatet. Når kravene skal rettferdiggjøres, blir det brukt argumenter. En kan skille ut et forholdsvis begrenset antall argumenttyper. En reportasje vil da bestå av et konkret utvalg av disse argumenttypene.

Følgende argumenttyper forekommer ganske ofte:

- forventning om minimumsstandard
- fysisk eller psykisk skade som resultat
- henvisning til regler
- uakseptabelt utfall
- sammenlikning med andre
- personlig situasjon

Forventning om minimumsstandard er en av de vanligste argumentasjonstypene. I hele 40 av de 46 reportasjene har denne måten å argumentere på vært brukt. Det blir direkte eller indirekte henvist til en standard som folk har rett til, uansett om det finnes lover eller regler som grunnlag for en slik standard. Standarden gjenspeiler hva journalisten synes er rimelig standard, og det antas at leserne også vil være enig i denne vurderingen. Det er lett å finne eksempler på slike standarder i reportasjene om boligsaker. Retten til å ha et sted å bo, der det er innlagt vann og et WC som fungerer, og der det ikke lekker fra taket, osv. er rettigheter som synes å være så selvfølgelig at det ikke trenger noen nærmere begrunnelse. Det er det

offentlige som tillegges ansvaret for at minimumsstandarden oppfylles i de boligsakene vi har sett på, fordi de boligene sakene gjelder er boliger som eies av kommunen. Også i andre saker reises kravene overfor offentlige institusjoner, eller de framkommer gjennom utsagn av typen «dette burde det bli gjort noe med», «dette skulle ikke være nødvendig i Velferds-Norge», osv. Men forventning om minimumsstandard forekommer aldri alene, den blir alltid kombinert med andre argumentasjonstyper.

Fysisk eller psykisk skade som en konsekvens av den behandlingen informanten er utsatt for, framkommer ofte som argument i sosialreportasjene. Argumentasjonstypen finnes i 28 av de undersøkte reportasjene. Det er delvis snakk om referanse til oppståtte eller sannsynlige skader («Det er menneskelig det gjelder», «En må ta skade mentalt av et slikt liv»), dels skader som under visse omstendigheter kan komme til å oppstå («Jeg orker ikke mer», «Tenk om noen blir så syke at de trenger syketransport»). Argumenter innenfor typen «fysisk eller psykisk skade» kan ikke stå for seg selv: det blir alltid angitt en årsak til at situasjonen er oppstått, og fysisk eller psykisk skade blir brukt for å understreke hvor alvorlig situasjonen er for dem det gjelder.

Henvisning til regler som det hevdes at motparten ikke følger, finnes i 14 av reportasjene. De reglene det henvises til kan være gjeldende lover eller forskrifter. Det oppgis vanligvis hvilke grunner motparten har for ikke å følge reglene: informanten faller ikke inn under regelen, det finnes motstridende regler, eller motparten ser bare bort fra reglene. Selv om brudd på gjeldende regelverk trolig er et godt journalistisk poeng, står heller ikke denne typen argumentasjon alene i artikkelen.

Uakseptabelt utfall når en regel anvendes, brukes som argument i 11 reportasjer. Her er det ikke spørsmål om regelen er riktig anvendt, det hevdes at regelen ikke gir et rimelig resultat. Bruken av dette argumentet henger oftest sammen med et krav om at regelen endres. Argumentet baserer seg på at anvendelse av regelen strider mot sunn fornuft, gir resultater som er opplagt «hull i hodet», osv.

Sammenlikning med andre grupper som er kommet bedre ut av en fordelingsprosess forekommer i 10 av tilfellene. En slik sammenlikning kan ligge eksplisitt i teksten (minstepensjonister blir sammenliknet med lavtlønte) eller sammenlikninger ligger implisitt i reportasjen (for eksempel flyktninger eller innvandrere som sammenliknes med den norske befolkningen – fulgt av uttalte eller indirekte påstander om diskriminering).

Klientens personlige situasjon brukes som argument i 34 av de 46 reportasjene. Her er bare reknet med de tilfellene hvor det gjøres oppmerksom på at denne informanten stiller dårligere enn andre i samme hovedgruppe (foreldre til CP-rammede barn, minstepensjonister).

Alle reportasjene bruker argumenter av mer enn én type, men ingen tar i bruk hele arsenalet. I noen få tilfeller brukes det andre argumenter enn de som er nevnt ovenfor (for eksempel to tilfeller der det henvises til løfter fra motparten).

En vanlig struktur i reportasjen er at de starter med argumenter om at et visst

nivå av ytelser bør man kunne forvente uansett, og fortsetter med å beskrive informantens nåværende eller potensielle fysiske eller psykiske lidelser som følge av situasjonen. Dessuten kommer det ofte tilleggsargumenter om at selv om situasjonen generelt er vanskelig for en gruppe, er den spesielt vanskelig for den aktuelle informanten av bestemte, oppgitte grunner.

Kombinasjonen av personlig situasjon, minimumsstandard og helse forekommer i nesten halvdel av alle reportasjene (21 reportasjer, 46%), og da oftest i kombinasjon med ytterligere andre argumenter, bortsett fra argumentasjon om regelanvendelse.⁶ Den representerer en annen argumentasjonsform.

En konsekvens av den vanlige oppbyggingen av sosialreportasjen, er at *de enten framstiller helt unike saker, eller framstiller forholdsvis alminnelige saker som om de var unike*. Dette kan lett føre til at det blir vanskelig å gjøre sakene til noe mer *generelt* enn beskrivelser av enkeltmenneskers situasjon. Sakene velges sjelden ut for å illustrere et *generelt* poeng, og framstillingen av sakene gjør at de heller ikke eger seg for dette. Selv om kravene i 25 av sakene er *generelle*, vil det *generelle* drukne i en individsentrert framstilling. Det gjøres også ofte svært lite ut av de *generelle* kravene. Selv om de nevnes, gjemmes de ofte bort i slutten av reportasjene.

Informantens motpart kommer i en del reportasjer inn og styrker informantens saksframstilling, i hvertfall på avgrensede felt. Men også andre parter enn informant/journalist og motpart kan komme med argumenter. Det kan delvis være at journalisten siterer eksperter (lege, psykolog, etc.) som underbygger noen av påstandene, og dermed stiller seg på informantens side. Men det kan også være slektninger, naboer, og andre som gjør rede for hvordan de støtter informanten.

3.6 Motparten

De fleste reportasjene retter seg mot forholdsvis konkrete motparter. De motpartene som reportasjenes hovedkrav er rettet mot, er:

Tabell 3.7 Klientenes motparter i reportasjene

	Antall	Prosent
Boligetaten (inkl. vedlikehold/planktr.)	11	24
Sosialkontoret (inkl. barnevernsnemnd)	10	22
Trygdevesen/arbeidskontor	5	11
Sosialdepartementet (inkl. Helsedir.)	2	4
Institusjon (inkl. sjukehussjef etc.)	3	7
Skolemyndigheter	3	7
Halvoffentlige institusjoner	3	7
Politikere (kommune, fylke, nasjonalt)	6	13
Annet	3	7
Tilsammen	46	102

Det er selvsagt en forholdsvis nær kopling mellom sakstype og motpart. I og med at det var mange boligsaker, er det også rimelig at det er mange saker som er rettet mot boligetaten (men ikke alle boligsaker er rettet mot boligetaten, noen er for eksempel rettet mot sosialkontoret).

I tabellen ovenfor er det bare den primære, umiddelbare motparten som er reknet inn. I en del tilfeller nevnes for eksempel en offentlig etat som den institusjonen kravet er rettet mot, mens politikerne kritiseres for lovregler, bevilgninger etc. Ofte er imidlertid de sekundære motpartene nokså diffuse (for eksempel «myndighetene»).

I 25 av reportasjene (54%) kommer det uttalelser fra motparten i reportasjene. Hvor mye plass som brukes på motparten, og hva motparten sier, varierer sterkt. En treffer på alt fra konkrete uttalelser om saken, via utgreiinger om regelverket til henvisninger til taushetsplikten.

Som nevnt forekommer det av og til at motparten kommer med uttalelser som støtter i det minste deler av informantens saksframstilling. Av og til gis det også en klar støtte i form av uttalelser av typen: «situasjonen (informanten) er kommet i, er noe underlig», eller at man «forstår fullt ut problemene».

På samme måte som reportasjene skaper et bilde av informantene ved å gi en del detaljer om dem, skapes det også et bilde av motparten. Men bildet av motparten er som oftest ikke personlig. De som framtrer som representanter for informantens motpart får ikke sin person beskrevet. De framstår som representanter for en institusjon. Framstillingen av motparten er mindre eksplisitt enn framstillingen av informantene. Det bildet som leseren kan danne seg av motparten, framstår på grunnlag av de temaer som tacs opp, hvordan motparten har behandlet dem, og trekk som tillegges motparten gjennom beskrivelser som informantene eller journalisten gir.

I stor grad kan beskrivelsen ordnes langs en «snill – slem»-dimensjon:

- etaten vil straffe informanten
- motparten tar ikke hensyn til informanten
- motparten er treg/byråkratisk
- hjelpeapparatet strekker ikke til
- motparten (eller motpartens ansatte) er hjelpsom

Utenom disse punktene tar en del av reportasjene opp problemer med taushetsplikten, og stiller til dels indirekte spørsmål om den er til fordel for informantene eller saksbehandlerne/etaten.

3.7 Oppfølging av reportasjene

De reportasjene som er gjennomgått, er valgt ut som enkeltreportasjer på grunnlag av gjennomgang av avisene for en bestemt periode. Det har likevel vært gjort forsøk på å finne ut om reportasjene har vært fulgt opp. Vel halvdelen av reportasjene viste seg å være enkeltstående reportasjer. I tre tilfeller var den

utvalgte reportasjen en oppfølging av en tidligere reportasje i samme avis. Vanligere er det at avisa følger opp en slik personidentifiserende reportasje, enten med reaksjoner fra motparten, innslag som viser at det har skjedd noe (helst noe positivt som en direkte følge av den første reportasjen) osv. Bare en av reportasjene har vært fulgt opp med en leder-kommentar, og det er også forholdsvis få reportasjer som har vært fulgt opp med mer generelle reportasjer. I et par av avisene inngikk noen av de utvalgte reportasjene i serier, for eksempel slik at et generelt tema har blitt reist, og at en får en reportasje om en enkeltperson som en illustrasjon av ett eller flere av de poengene som har vært tatt opp generelt.

Alt i alt blir de fleste reportasjene stående nokså isolert. Sammen med det forhold som tidligere har vært nevnt at enkeltsaker oftest framstilles som enestående, kan en si at *sosialreportasjene har en sterk tendens til å individualisere sosiale problemer*. Problemene tas i forholdsvis liten grad opp generelt, og sosialreportasjen skilles langt på vei fra den sosialpolitiske debatten.